

HLAVNÉ ČINNOSTI NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA PRI VÝKONE DOHĽADU NAD FINANČNÝM TRHOM

Podľa príslušných ustanovení zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov dohľad nad finančným trhom vrátane obozretného dohľadu na makroúrovni a tiež vrátane výkonu dohľadu v oblasti ochrany finančných spotrebiteľov vykonáva Národná banka Slovenska (NBS).

NBS pri dohľade nad dohliadanými subjektmi:

1. ustanovuje pravidlá obozretného podnikania, pravidlá bezpečnej prevádzky a ďalšie požiadavky na podnikanie dohliadaných subjektov,
2. dohliada na dodržiavanie ustanovení zákona o dohľade a osobitných zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré sa vzťahujú na dohliadané subjekty alebo na ich činnosti, ako aj na dodržiavanie ustanovení právne záväzných aktov Európskej únie, ktoré sa vzťahujú na dohliadané subjekty alebo na ich činnosti, ak to ustanovujú tieto právne záväzné akty,
3. vedie konania, udeľuje povolenia, licencie, súhlasy a predchádzajúce súhlasy, ukladá sankcie a opatrenia na nápravu, vydáva iné rozhodnutia, stanoviská, metodické usmernenia a odporúčania a dohliada na plnenie svojich rozhodnutí vrátane dodržiavania podmienok určených v týchto rozhodnutiach,
4. vykonáva dohľad na mieste a dohľad na diaľku nad dohliadanými subjektmi.

Cieľom dohľadu nad finančným trhom je prispievať k stabilite finančného trhu ako celku, ako aj k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu v záujme udržiavania dôveryhodnosti finančného trhu, ochrany finančných spotrebiteľov a iných klientov na finančnom trhu a rešpektovania pravidiel hospodárskej súťaže.

I. Dohliadané subjekty finančného trhu

NBS v rámci dohľadu nad dohliadanými subjektmi finančného trhu vykonáva dohľad: nad bankami, pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi, pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi, burzami cenných papierov, centrálnymi depozitármi cenných papierov, správcovskými spoločnosťami, pobočkami zahraničných správcovských spoločností, podielovými fondmi, zahraničnými subjektmi kolektívneho investovania, poisťovňami, zaistovňami, pobočkami zahraničných poisťovní, pobočkami zahraničných zaistovní, pobočkami poisťovní z iného členského štátu, pobočkami zaistovní z iného členského štátu, dôchodkovými správcovskými spoločnosťami, dôchodkovými fondmi, doplnkovými dôchodkovými poisťovňami, doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami, doplnkovými dôchodkovými fondmi, platobnými inštitúciami, pobočkami zahraničných platobných inštitúcií, ratingovými agentúrami, inštitúciami elektronických peňazí, pobočkami zahraničných inštitúcií elektronických peňazí, samostatnými finančnými agentmi, finančnými poradcami, veriteľmi vymedzenými osobitným zákonom,^{1aa)} Fondom ochrany vkladov, Garančným fondom investícií, Slovenskou kanceláriou poisťovateľov, konsolidovanými celkami, subkonsolidovanými celkami, finančnými holdingovými inštitúciami, zmiešanými finančnými holdingovými spoločnosťami, finančnými konglomerátmi a v rozsahu ustanovenom týmto zákonom alebo osobitným predpisom aj nad inými osobami, nad inými účelovými združeniami majetku a nad skupinami osôb a účelových združení majetku, ktorým

osobitné zákony v oblasti bankovníctva, kapitálového trhu, poisťovníctva, alebo dôchodkového sporenia

II. Organizácia výkonu dohľadu

Na plnenie vymedzených úloh pri dohľade nad dohliadanými subjektmi v rámci finančného trhu je v NBS zriadený osobitný útvar dohľadu nad finančným trhom, v rámci ktorého je výkon odborných činností organizovaný v piatich odboroch – odbore dohľadu nad bankovníctvom a platobnými službami, odbore dohľadu nad trhom cenných papierov, poisťovníctvom a dôchodkovým sporením, odbore regulácie, odbore politiky obozretnosti na makroúrovni a odbore ochrany finančných spotrebiteľov. Útvar dohľadu nad finančným trhom je v priamej riadiacej pôsobnosti člena bankovej rady a výkonného riaditeľa, ktorému Organizačný poriadok NBS zveruje riadenie útvaru dohľadu nad finančným trhom.

NBS dbá o to, aby zamestnanci útvaru dohľadu nad finančným trhom mali vytvorené všetky predpoklady pre profesionálne a efektívne plnenie pracovných povinností. Je v záujme NBS, aby jednotlivé odborné pracovné pozície boli obsadené pracovníkmi s vysokou odbornou kvalifikáciou, dostatočnými praktickými skúsenosťami, jazykovo zdatnými a bez konfliktu záujmov zamestnávateľa s ich vlastnými záujmami.

Útvar dohľadu nad finančným trhom pri výkone dohľadu nad dohliadanými subjektmi postupuje samostatne, nezávisle a nestranne.

Pri výkone dohľadu NBS spolupracuje so zahraničnými orgánmi dohľadu nad jednotlivými oblasťami finančného trhu. NBS je členom medzinárodných organizácií v oblasti dohľadu nad finančným trhom a zabezpečuje plnenie úloh vyplývajúcich z členstva v týchto organizáciách.

Dohľad nad dohliadanými subjektmi je neverejný, a preto NBS o jeho výsledkoch nemôže informovať verejnosť.

Dohľad sa vykonáva na individuálnom základe nad jednotlivými dohliadanými subjektmi, ďalej ako dohľad na konsolidovanom základe nad skupinami osôb a účelových združení majetku, ktorých súčasťou sú aj dohliadané subjekty, a ako doplňujúci dohľad nad finančnými konglomerátmi.

NBS spolupracuje v rámci Jednotného mechanizmu dohľadu (JMD) s Európskou centrálnou bankou (ECB). Výkon dohľadu nad tzv. významnými bankami je koordinovaný a vykonávaný Spoločnými dohľadovými tímami ECB, ktorých členmi sú aj zamestnanci NBS. Dohľad nad tzv. menej významnými bankami je naďalej vykonávaný dohľadom NBS za spolupráce s ECB.

III. Metódy dohľadu

V rámci dohľadu nad finančným trhom NBS:

- a. vedie konania, udeľuje povolenia, licencie, súhlasy, predchádzajúce súhlasy, ukladá sankcie a opatrenia na nápravu, vydáva iné rozhodnutia, stanoviská, metodické usmernenia a odporúčania,
- b. vykonáva dohľad na mieste a dohľad na diaľku,
- c. identifikuje, sleduje a posudzuje riziká,

- d. vykonáva ochranu finančných spotrebiteľov,
- e. vykonáva úlohy činnosti a oprávnenia v rámci JMD.

Cieľom povoľovacej činnosti je povoliť podnikanie na finančnom trhu len právnickým a fyzickým osobám, ktoré spĺňajú požiadavky všeobecne záväzných právnych predpisov na výkon príslušných činností. Povoľovacia činnosť NBS je dôsledná, aby sa už v konaní o udelenie povolenia mohli odhaliť zdroje možných budúcich problémov, a aby tak povolenie na príslušnú činnosť na finančnom trhu mohlo byť udelené iba osobám, ktoré sú dôveryhodné a je predpoklad, že ich podnikanie bude transparentné. Snahou NBS pritom je, aby povoľovacie konanie prebiehalo bez zbytočných prietáhov na základe zásady efektívnosti konania a nepredstavovalo tak nezdravú byrokratickú bariéru pre vstup na finančný trh.

Dohľadom na mieste sa rozumie získavanie informácií spravidla priamo u dohliadaného subjektu alebo od jeho zamestnancov a vyhodnocovanie takto získaných informácií. Cieľom dohľadu na mieste je identifikovať a riešiť riziká špecifické pre kontrolovaný dohliadaný subjekt. Popri výkone dohľadu na mieste, ktorý je vyvolaný konkrétnou udalosťou na finančnom trhu, vykonáva NBS tiež pravidelný dohľad na mieste s obvyklou periodicitou tri roky.

Dohľadom na diaľku sa rozumie získavanie a vyhodnocovanie informácií o dohliadanom subjekte inak ako dohľadom na mieste, napríklad získavaním a vyhodnocovaním informácií predložených NBS na základe jej písomnej žiadosti a informácií uvedených v hláseniach, výkazoch a iných podkladoch predkladaných NBS na základe ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov. Vyhodnocovanie informácií o dohliadaných subjektoch môže upozorniť na niektoré problémy dohliadaných subjektov a napomáha ich včasnému odhaleniu.

V prípade zistenia porušenia alebo obchádzania právnych predpisov dohliadanými subjektmi použije NBS proti dohliadanému subjektu zákonom stanovené prostriedky na nápravu, a ak je to potrebné, tiež rozhodne o sankcionovaní protiprávneho konania, pritom koná rozvážne a zistené nedostatky posudzuje jednotlivo, ako aj vo vzájomných súvislostiach.

Pokiaľ zákon neurčuje inak, je dohliadaný subjekt oprávnený namietať voči prvostupňovým rozhodnutiam útvaru dohľadu nad finančným trhom. O rozklade proti jeho rozhodnutiu rozhoduje Banková rada NBS. Zákonnosť právoplatných rozhodnutí NBS vo veciach dohľadu nad finančným trhom je preskúmateľná súdom, na preskúmanie rozhodnutí je príslušný Najvyšší súd SR.

IV. Orientácia dohľadu na identifikáciu rizík

Dohľad nad finančným trhom je založený na proaktívnej politike, pri ktorej je väčšia pozornosť venovaná prevencii pred možným pochybením alebo zlyhaním dohliadaných subjektov. Pritom sa NBS snaží odhaľovať možné zdroje pochybenia alebo zlyhania tak, aby prípadné škody z pochybenia alebo zlyhania dohliadaného subjektu alebo systému boli minimálne. Preto sa výkon dohľadu nad finančným trhom strategicky orientuje na posúdenie rizika toho, že sa nepodarí naplniť predpismi stanovené požiadavky a ciele dohľadu, a to tak z hľadiska jednotlivých dohliadaných subjektov, ako aj z hľadiska finančného trhu ako celku.

NBS sa prednostne orientuje na posúdenie:

- a. rizík narušenia stability a dôvery k finančnému trhu, najmä rizika finančných problémov u jedného alebo súčasne viacerých subjektov trhu, rizika zneužitia trhu manipulatívnym alebo iným protiprávnym konaním účastníka a rizika zneužitia dôvernej informácie,
- b. rizík protiprávneho správania trhových subjektov, a to jednak rizík porušenia povinností uložených dohliadaným subjektom a iným účastníkom trhu všeobecne záväznými právnymi predpismi a taktiež rizík spojených s činnosťou osôb bez príslušného oprávnenia NBS,
- c. rizík porušenia ochrany oprávnených záujmov účastníkov trhu, najmä rizika straty alebo nedostupnosti vložených prostriedkov v dôsledku porušenia povinností uložených dohliadanému subjektu zákonom, v dôsledku nedostatočnej odbornej starostlivosti, v dôsledku poskytnutia nepravdivých, klamlivých alebo nedostatočných informácií,
- d. rizík spojených s nedostatočnou kvalifikáciou účastníkov trhu, najmä rizík vyplývajúcich z nedostatočného alebo nesprávneho pochopenia ponúkaných finančných produktov alebo služieb.

NBS sa snaží prispievať k znižovaniu rizika vzniku podmienok pre legalizáciu príjmov z trestnej činnosti, podvodné a nepoctivé konanie dohliadaných subjektov, manipuláciu trhu alebo zneužívanie dôverných informácií.

Rizikovosť subjektov, finančných produktov a služieb posudzuje NBS v konaní o žiadosti o udelenie povolenia pre dohliadaný subjekt, a taktiež vyhodnocovaním monitoringu trhu a informačných povinností dohliadaných subjektov.

V. Ochrana účastníkov trhu

Na zvýšenie ochrany oprávnených záujmov klientov, investorov, poistených osôb, účastníkov dôchodkového sporenia a ostatných osôb, ktorým poskytujú svoje služby subjekty bankovníctva, kapitálového trhu, poisťovníctva a dôchodkového sporenia, NBS:

- a. podporuje dlhodobé finančné vzdelávanie verejnosti a aktívne sa na ňom spolupodieľa,
- b. dbá na poskytovanie všetkých potrebných informácií dohliadanými subjektmi, najmä na dôsledné plnenie ich informačnej povinnosti,
- c. dbá na transparentnosť podnikania a odbornú správu a riadenie dohliadaných subjektov poskytujúcich finančné produkty a služby,
- d. prispieva k ochrane minoritných investorov pred znehodnotením alebo nedostupnosťou ich majetku v dôsledku rozhodnutia majoritných investorov,
- e. informuje verejnosť o všetkých skutočnostiach, ktorých zverejnenie napomáha ochrane účastníkov finančného trhu, a to najmä formou tlačových správ a prostredníctvom svojej internetovej stránky.

Výkonom dohľadu nad finančným trhom NBS prispieva k znižovaniu rizika zlyhania štatutárnych orgánov a manažmentu dohliadaných subjektov, rizika podvodu a skresľovania poskytovaných informácií a primerane tiež rizika nevhodnosti ponúkaného produktu alebo služby. NBS však nemôže ochraňovať klientov, investorov, poistníkov, účastníkov dôchodkového sporenia a ostatných osôb pred znehodnotením ich majetku poklesom trhovej hodnoty vlastnených aktív.

Účastníci trhu môžu podávať NBS sťažnosti a podnety na činnosť dohliadaných subjektov a ostatných účastníkov finančného trhu. Pre NBS sú tieto podania dôležitým zdrojom informácií o správaní účastníkov trhu a v prípade zistenia porušenia pravidiel pre činnosť dohliadaného subjektu môžu byť tiež dôvodom na začatie konania.

Popri výkone dohľadu nad činnosťou Fondu ochrany vkladov a Garančného fondu investícií sa NBS tiež aktívne spolupodieľa na ich riadení.

NBS tiež aktívne komunikuje s profesijnými a záujmovými združeniami jednotlivých skupín dohliadaných subjektov.

Predmetom dohľadu nad finančným trhom vykonávaného NBS nie sú spory z právnych vzťahov medzi subjektmi, nad ktorými vykonáva dohľad a osobami, ktorým takéto subjekty poskytujú svoje služby, na ktorých prejednávane a rozhodovanie sú príslušné súdy alebo iné orgány.

VI. Nástroje regulácie finančného trhu

NBS vydáva všeobecne záväzné právne predpisy na vykonanie jednotlivých zákonov v oblasti finančného trhu, pokiaľ ju tieto zákony na vydanie takýchto predpisov splnomocňujú. Ide najmä o pravidlá obozretného podnikania, pravidlá bezpečnej prevádzky a ďalšie požiadavky na podnikanie dohliadaných subjektov.

NBS vydáva metodické usmernenia, stanoviská a odporúčania súvisiace s dohľadom nad finančným trhom a vysvetľujúce uplatňovanie jednotlivých zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti finančného trhu vzťahujúcich sa na dohliadané subjekty alebo ich činnosti.

VII. Osobitné úlohy dohľadu

Osobitné ciele a úlohy dohľadu v oblasti bankovníctva

Hlavným cieľom NBS pri dohľade nad subjektmi v oblasti bankovníctva je monitorovať dodržiavanie pravidiel pre obozretné podnikanie bánk a vyvodzovať dôsledky z ich porušovania. NBS pritom podporuje zdravý rozvoj a konkurenčnú schopnosť bánk, prispieva k posilneniu dôvery verejnosti voči bankovému systému a snaží sa predchádzať systémovým krízam.

Dôležitú úlohu pri koncipovaní úloh dohľadu nad finančným trhom v oblasti bankovníctva zohrávajú Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 a Smernica č. 2013/36/EU Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2013 o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami.

V súlade s týmito smernicami sa výkon dohľadu sústreďuje najmä na:

- a. vytváranie podmienok na ochranu vkladov,
- b. vytváranie rovnakých podmienok na hospodársku súťaž pre všetky dohliadané subjekty,
- c. vytváranie vhodných podmienok na neobmedzený výkon činností, na ktoré sa vzťahuje vzájomné uznávanie,
- d. úzku a pravidelnú spoluprácu kompetentných orgánov,
- e. posudzovanie minimálnych kapitálových požiadaviek na podnikanie dohliadaných subjektov vo vzťahu k podstupovaným rizikám,
- f. monitorovanie expozícií úverových inštitúcií, ktoré má prebiehať nezávisle a podľa zásad zdravého riadenia bánk.

NBS je členom Európskeho orgánu pre bankovníctvo (EBA) a ako člen tohto orgánu zabezpečuje plnenie jednotlivých úloh vyplývajúcich z rozhodnutí Rady EBA, spolupracuje s EBA v rámci výborov a pracovných skupín, najmä pri tvorbe technických a regulačných predpisov vyplývajúcich z ustanovení prijatej európskej legislatívy – nariadenia CRR a smernice CRD IV a aktívne sa podieľa na práci vo všetkých kompetenčných úrovniach od pracovných skupín až po najvyššie schvaľovacie stupne.

Osobitné ciele a úlohy dohľadu v oblasti poskytovania platobných služieb a vydávania elektronických peňazí

Hlavným cieľom NBS pri dohľade nad subjektmi v oblasti poskytovania platobných služieb a vydávania elektronických peňazí je monitorovať dodržiavanie pravidiel obozretného podnikania platobných inštitúcií a inštitúcií elektronických peňazí a vyvodzovať dôsledky z ich porušovania, prispievať k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu a jeho dôveryhodnosti, rešpektovaniu hospodárskej súťaže, eliminácii systémových rizík, ochrane finančných spotrebiteľov a informovanosti účastníkov finančného trhu.

Osobitné ciele a úlohy dohľadu v oblasti poskytovania spotrebiteľských úverov

Hlavným cieľom NBS pri dohľade nad subjektmi v oblasti poskytovania spotrebiteľských úverov je monitorovať dodržiavanie pravidiel obozretného podnikania nebankových veriteľov a vyvodzovať dôsledky z ich porušovania, prispievať k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu a jeho dôveryhodnosti, rešpektovaniu hospodárskej súťaže, eliminácii systémových rizík, ochrane finančných spotrebiteľov a informovanosti účastníkov finančného trhu.

Osobitné úlohy dohľadu v oblasti kapitálového trhu

NBS ako člen Európskeho orgánu pre cenné papiere a trhy (ESMA) sa aktívne zapája do plnenia úloh, ktoré tejto nezávislej európskej inštitúcii vyplývajú z nariadenia o vzniku ESMA, a ktorej cieľom je prispievať k stabilite a efektívnosti finančného systému účinnou a konzistentnou úrovňou regulácie a dohľadu finančných trhov, zabezpečujúcou ich integritu, transparentnosť a riadne fungovanie, ako aj zvyšovanie ochrany ich klientov.

Na pracovných skupinách ESMA, na ktorých sa aktívne podieľa aj NBS, sa pripravujú významné sekundárne regulačné predpisy, ktoré majú za cieľ harmonizovať reguláciu v oblasti kapitálového trhu na európskej úrovni a prehlbovať konvergenciu dohľadových prístupov v rámci EÚ. NBS pravidelne tieto regulačné a dohľadové trendy vyhodnocuje a následne implementuje do domáceho regulačného rámca, ako i interných postupov a komunikuje s dohliadanými subjektmi.

NBS je členom Medzinárodnej organizácie komisií pre cenné papiere (IOSCO), v rámci ktorej je signatárom Multilaterálnej dohody o výmene informácií o dohliadaných subjektoch. Dohľad nad subjektmi kapitálového trhu vykonávaný NBS je v súlade s Cieľmi a princípmi regulácie obchodovania s cennými papiermi podľa IOSCO.

Osobitné úlohy dohľadu v oblasti poisťovníctva a oblasti dôchodkového sporenia

NBS ako člen Európskeho orgánu pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA) sa aktívne zapája do plnenia úloh, ktoré tejto nezávislej európskej inštitúcii vyplývajú z nariadenia o vzniku EIOPA, a ktorej cieľom je lepšie chrániť finančných spotrebiteľov, obnoviť dôveru vo finančný systém, zabezpečiť vysokú, účinnú a konzistentnú úroveň regulácie a dohľadu pri zohľadnení rôznych záujmov všetkých členských štátov a

finančných inštitúcií rôznej povahy. Ďalej sa podieľa na harmonizácii a jednotnom uplatňovaní pravidiel pre finančné inštitúcie a trhy v celej EÚ a na posilnení dohľadu nad finančnými inštitúciami vykonávajúcimi svoju činnosť cezhranične.

Na pracovných skupinách EIOPA, na ktorých sa aktívne podieľa aj NBS, sa pripravujú významné sekundárne regulačné predpisy, ktoré majú za cieľ harmonizovať reguláciu v oblasti poisťného trhu a dôchodkového trhu na európskej úrovni a prehľbovať konvergenciu dohľadových prístupov v rámci EÚ. NBS pravidelne tieto regulačné a dohľadové trendy vyhodnocuje a následne implementuje do domáceho regulačného rámca, ako i interných postupov a komunikuje s dohliadanými subjektmi.

V oblasti dôchodkového sporenia sa dohľad sústreďuje najmä na:

- a. zabezpečenie pravidiel podnikania dôchodkových správcovských spoločností a doplnkových dôchodkových spoločností garantujúcich najmä bezpečnosť úspor sporiteľov a účastníkov,
- b. zabezpečenie ochrany práv a právom chránených záujmov sporiteľov, účastníkov a poberateľov dávok tak, aby bol naplnený základný účel dôchodkového sporenia,
- c. dohľad nad činnosťou dôchodkových správcovských spoločností a doplnkových dôchodkových spoločností tak, aby bola vykonávaná vždy v záujme ich klientov,
- d. sledovanie primeranosti vlastných zdrojov dôchodkových správcovských spoločností a doplnkových dôchodkových spoločností.

NBS je členom Medzinárodnej asociácie orgánov dohľadu v poisťovníctve (IAIS). Činnosť NBS je v súlade s Hlavnými princípmi a metodickými postupmi pri dohľade v poisťovníctve podľa IAIS.

NBS ako člen Medzinárodnej organizácie orgánov dohľadu nad dôchodkovým sporením (IOPS) spolupracuje s príslušnými orgánmi dohľadu ostatných členských štátov tejto organizácie pri uplatňovaní regulačných a dohľadových praktík na medzinárodnej úrovni.